

Rehtori Matti Jakobsson

LUKUVUODEN 2013–2014 AVAJAISPUHE

Hyvät yliopistolaiset ja yliopiston ystävät. Tervetuloa aloittamaan Vaasan yliopiston 46 lukuvuotta.

45 vuotta takana

45 vuotta on kulunut siitä, kun ensimmäiset opiskelijat aloittivat Raastuvankadun käytävillä kauppakorkeakouluopintojaan. Viiden vuoden kuluttua yliopisto täyttää 50 vuotta. Strategiamme on rakennettu kuluvan ohjauskauden ajalle mutta sen elementit – suorituskyvyn rakentaminen painoaloillamme ja opetuksen ja tutkimuksen johtamisen vahvistaminen – ovat pitkäkestoisia toimia, joiden tulokset kantavat kohti puolen vuosisadan rajapyykkiä.

Mutta on pärjättävä myös lyhyellä tähtäyksellä ja parannettava tuloksia joka vuosi. Ensi vuonna Opetus- ja kulttuuriministeriön yliopistoille jaettava kehys pysyy suunnilleen ennallaan. Elinkustannukset ovat kasvaneet ennakoitua vähemmän, joten yliopistoindeksi ei tuo juurikaan lisäystä kehukseen.

Ennakkotietojen mukaan Vaasan yliopiston saama valtionrahoitus kasvaa noin 3 %:lla - noin miljoonalla. Yliopisto on onnistunut kasvattamaan markkinaosuuttaan yliopistokehuksesta.

Kasvu perustuu enimmäkseen opetusperusteisiin kriteereihin. Erityisesti tutkintotuottavuus on ollut hyvää. Yliopisto on kasvattanut maisteritutkintojen sekä kandidaattien määrää. Myös 55 op:ta suorittaneiden osuus on kasvanut hyvin. Vaasan yliopistosta valmistuu selvästi kokamme suurempi osuus ulkomaalaisia maistereita. Kokonaisuudessaan olemme vahvistaneet asemaamme tehokkaana ja tuloksellisena kouluttajana ja opettajana.

Sen sijaan tutkimuksessa emme ole onnistuneet vielä kasvattamaan osuuttamme panostuksista huolimatta. Laadukkaiden referoitujen julkaisujen määrä on kasvanut, mutta ei juuri enemmän kuin muissa yliopistoissa. Tulospalkkiojärjestelmämme pyrkii motivoimaan tutkijoi-tamme laadukkaiden julkaisujen tuottamiseen, mutta rahoitusmallin mukaisiksi tuloksiksi saavutukset realisoituvat hitaasti. Tulokset kun perustuvat kolmen edellisen vuoden keskiarvoon.

Kun rahoitusmalli vuonna 2015 muuttuu vain laadukasta julkaisemista korostavaksi, on oletettavaa, että nykyiset valinnat keskittyä laadukkaampaan julkaisemiseen, on hyvä ratkaisu pitkällä tähtäyksellä.

Tuloksia ja uusia avauksia painoaloillamme

Olemme määritelleet strategiassamme painoaloiksemme seuraavat neljä teemaa: johtaminen, rahoitus, monikielisyys ja energia.

Painoaloillamme on tapahtunut vuoden aikana merkittävää kehitystä ja uusiakin avauksia.

Johtamisen ja rahoituksen painoaloilla saimme keväällä tiedon maisteriohjelmien akkreditoinnin hyväksymisestä. Tiedekunta haki kansainväliseltä organisaatiolta *EFMD European Foundation for Management Development* EPAS (Programme Accreditation System) -ohjelman mukaista laatutunnustusta. Kansainvälisten mittapuiden mukaan tiedekunnan maisteriohjelmat Finance ja International Business täyttävät siis korkeimmat latukriteerit. Ohjelmien arvioinnissa edellytetään opetuksen ja tutkimuksen korkeaa tasoa aloilla mutta myös aktiivisia ja toimivia suhteita elinkeinoelämään ja valmistuneisiin maistereihin sekä jatkuvaa kehittämistyötä.

Monikielisyys painoalan keskeinen sisältö on kielikylpytutkimus ja opettajien koulutus. Olemme tuottaneet monen vuoden ajan koulutusta kielikylpyopettajiksi pyrkiville erilaisin määräaikaisten järjestelyin ja yhteistyöverkostoin. Keväällä neuvottelimme OKM:n kanssa uudesta toimintatavasta. Yhdessä AA:n kanssa on tarkoitus toteuttaa kielikylpyopettajan koulutusohjelma sekä luokanopettajaksi että aineenopettajaksi valmistavissa ohjelmissa. Ministeriö osoitti meille yhteisesti määrärahan ohjelmien suunnittelemiseksi. Tavoitteena on, että voisimme aloittaa jo ensi syksyllä.

Vaasan yliopisto osallistui kevään aikana aktiivisesti INKA-ohjelman – kaupunkiseutujen Innovaatio ja kasvusopimuksen – hakemusprosessiin. Vaasan ohjelmaehdotus ”uusiutuva energia” valittiin toteutettavien viiden ohjelman joukkoon. Loppukesästä käytiin tiiviitä neuvotteluja muiden energia-alalla toimivien kaupunkiseutujen kanssa ohjelman lopullisen toteutuksen suunnittelemiseksi. Toisen vaiheen toteutussuunnitelma jätettiin viime perjantaina TEMiin. Ensimmäisessä vaiheessa kaupunkiseudut olivat liikkeellä pääosin omien vahvuksiensa voimin. Toisessa vaiheessa veturiksi valittu seutu kokoaa teeman ympärille verkoston, jonka avulla ohjelmakokonaisuus toteutetaan.

INKAn tarkoituksena on kehittää innovaatioympäristöä Vaasassa ja partneriseuduilla. Ohjelmalla kehitetään yritysten ja seutujen teknologista ja innovaatio-osaamista ja toteutetaan joukko demonstraatiokohteita, joiden avulla alan yritysten on mahdollista parantaa mahdollisuuksia vientimarkkinoilla.

Vaasan seudun INKA-ohjelman menestys perustuu hyvää yhteistyöhön alan yritysten, julkisen hallinnon ja korkeakoulujen välillä.

VY:n keskeinen osuus ohjelmassa ainakin sen alkuvaiheessa on energialaboratorion toteutus yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Keväällä käynnistettiin suunnittelutyö energia-alan laboratorion kokonaisuuden toteuttamiseksi. Edellisestä laboratoriahankkeesta onkin jo aikaa. Technobothnia-yhteislaboratorio valmistui vuonna 1996. Technobothnia on palvellut hyvin opetustoimintaa, mutta tilat alkavat olla lopussa tutkimusta palvelevien laboratorion kokonaisuus toteuttamiseksi. Energialaboratorio täyttää yliopiston energiatekniikan alan tutkimuksen tarpeita, mutta samalla on tiedepuiston rakentamisen lähtölaukaus. Tiedepuiston alue – Palosaaren sillankorvalla - on ollut jo pari vuotta

kaavoitettuna suunnittelukilpailun tuloksena syntyneen ehdotuksen pohjalta ja odottanut sopivaa tilaisuutta käynnistyäkseen. Sillan toisella puolella on Vaasan sähkö käynnistänyt saman kilpailun perusteella suunnitellun toimistorakennuksen rakentamisen. Onkilahden portti on syntymässä.

Rakenneuudistukset koskevat myös yliopistoja

Maamme hallituksen kestävyysvajetta suitsimaan pyrkivät ratkaisut koskettavat myös yliopistoja ja opiskelijoita – ensiarvioiden mukaan kuitenkin melko kohtuullisesti. Opintotuen rakennemuutos merkinnee vuosittaisen opintorahan korotusta mutta vastaavasti opintotuen kestoa lyhennetään 45 kuukauteen. Tavoitteena on motivoida nopeampaan valmistumiseen.

Opiskelijavalinnan uudistamisesta on jo päätetty aiemmin. Tarkoituksena on, että vuodesta 2015 opiskelijat valitaan kahdessa kategoriassa. Valtaosa valittaisiin ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien kiintiössä käyttäen valintakriteerinä kasvavassa määrässä todistusarvosanoja. Opintoalaansa vaihtavien, jo opinto-oikeuden omaavien, olisi pyrittävä oman kiintiönään.

Muutoksen on arvioitu hetkellisesti huonontavan opintoalaansa vaihtamaan pyrkivien opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla valituksi. Nyt halutaan toteuttaa hakijasuman purku lisäämällä määräaikaisesti sisäänottoja erityisesti työelämän kannalta keskeisillä aloilla. Parin viime vuoden aikana ministeriö on lisännyt erityisesti hoitoalan, liiketalouden ja oikeusalan opiskelijakiintiöitä. On syytä olettaa, että lisäykset haluttaisiin kohdentaa näille aloille. VY:n syytä haluta lisäystä tekniikan aloille. Kielikylpyopettajakoulutuksen käynnistämistä voisi kiirehtiä tällä perusteella.

Ongelmana voi olla lisäysten vaikutukset yliopistojen talouteen. Hallitus ei ole luvannut lisäyksiä yliopiston rahoitukseen. Parhaassa tapauksessa lisäys olisi määräaikainen.

Yliopistoja velvoitettaisiin lisäämään opetustarjontaansa loppukevällä ja alkusyksyllä. Huoli onkin aiheellinen. Käytännössä nykyisin aktiivinen opetuksen järjestäminen vähenee selvästi pääsiäisen jälkeen. Osallistumisintensivisyys opetukseen vähenee selvästi – yhtenä syynä lienee kesätyön alkaminen jo huhti-toukokuussa. Jotta tarjonnan lisääminen olisi todella hyödyllistä, tulisi voida tehdä ”oppisopimus” opiskelijoiden ja myös työnantajien kanssa kesätyön rajoittamisesta kesäkuukausiin. Tämä ei liene kaikille mieleen.

Jo tällä hetkellä yliopiston rahoitusmallissa osoitetaan yliopistolle rahoitusta sen mukaan, moniko opiskelija suorittaa 55 opintopistettä vuodessa. Tämän kriteerin merkitystä rahoituselementtinä hallitus haluaisi kasvattaa. Jos tätä osuutta kasvatetaan, jostain on vähennettävä.

Ehdottaisin, että opiskelijapalautteen käyttämistä yliopiston rahoituksen pohjana lykättäisiin, kunnes on saatu kunnolla toteutettua tiedonkeruu ja arviointijärjestelmä.

Hallitus haluaa parantaa myös ulkomaalaisten opiskelijoiden mahdollisuutta jäädä Suomeen opintojen jälkeen töihin harjoittelua ja lupakäytäntöjä uudistamalla. Kannatan tätä lämpimästi. Me olemme saaneet hyviä kokemuksia ulkomaalaisten opiskelijoiden harjoittelun järjestämisestä Vaasassa kaupungin tuen avulla. Meillä on hyvä malli, jota voisikin kernaasti suositella toteutettavaksi myös OKM:n tai Sisäministeriön tukemana.

Hallituksen rakenneuudistuspäätökset eivät siis koske yliopiston taloutta ainakaan vähentävästi. Päätöksissä osoitetaan kuitenkin uusia tehtäviä yliopistolle, kuten lisäsisäännotot tai opintotarjonnan laajentaminen. Uuden rahoituksen saaminen näihin lienee vaikeaa. Koska kysymyksessä on rakenteellinen kehittäminen, taitaa käydä niin, että yliopiston on hoidettava nämä budjettinsa puitteissa.

Tehtävä olisi siis enemmän tai toisia asioita samalla rahalla.

Maamme hallituksen yliopistoille suunnatut tehtävät sopivat huonosti yliopistojen ohjauksen yleisiin periaatteisiin. Yliopiston ohjausmalli perustuu asetettuihin määrällisiin ja laadullisiin tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseksi saataviin resursseihin. Nyt käsitellyt rakenteelliseksi otsikoidut pyrkimykset ovat aivan muita kuin tavoitteisiin ja rahoitukseen liittyviä seikkoja.

Vielä on tekemistä

Hallitus ei sen sijaan ole puuttunut yliopiston rahoituspohjan rakenteellisiin ongelmiin. Jo pitkään keskusteltuun EU:n ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksun vakiinnuttamiseen ei ole tartuttu. Yliopistot ovat tätä ministeriölle ehdottaneet – eivät toki yksimielisesti.

Yliopistolle osoitettujen yksityisten lahjoitusten verovähennysoikeus ei ole myöskään saanut hallitusta eikä kansanedustajia puolelleen. Tämä jos mikä voisi edistää yliopistojen rahoituksen rakenteen uudistamista. Verotulojen vähenemisen pelko lienee tässä hidasteena, mutta muunlaisia verovähennyksiä on hallitukselta kyllä luvassa.

Yliopistolaitos tarvitsisi kehittyäkseen selvästi uudenlaisia mahdollisuuksia hankkia varoja valtion rahoituksen ulkopuolelta esimerkiksi koulutusviennillä tai maksullisena lisä- ja täydennuskoulutuksena.

Toivottavasti eduskunta pystyy paneutumaan näihin kysymyksiin vielä ennen seuraavia vaaleja.

Hyvät kuulijat

Vaasan yliopistolla menee hyvin. Olemme parantaneet tuloksiamme suhteessa muihin yliopistoihin lähes kaikilla mittareilla. Strategiamme toimeenpano on onnistunut hyvin. Liiketoimintaopinnot ovat saavuttaneet käytännöllisesti katsoen kaikki opiskelijamme.

Painoalojen kehittyminen on ollut vahvaa. Rahoituksen ja kansainvälisen liiketoiminnan maisteriohjelmien akkreditointi keväällä osoitti, että näiden painoalojen valinta on osunut oikeaan. Energia-ala kehittyi IN-

KA-ohjelman siivittämänä. Kielikylpyopettajien ohjelman suunnittelu on saanut uutta virtaa ÅA-yhteistyöhön.

Tutkimustulosten julkaisemisen laatu on kehittynyt hyvin. Julkaisu-palkkio ja konkreettiset tuloksellisuusmittarit ovat ainakin osaltaan motivoineet korkeatasoiseen tutkimukseen ja julkaisemiseen.

Ohjelmajohtamisen vahvistaminen sekä tutkimuksessa että opetuksessa ovat pyrkineet vahvistamaan joukkuepelaamisen henkeä. Vaasan yliopistolla on kaikki edellytykset kehittyä ja rakentaa vahvaa tulevaisuutta kohti puolen vuosisadan rajapyykkiä.

Toivotan kaikille yliopistolaisille, opiskelijoille, opettajille ja koko henkilökunnalle sekä tieteen ja koulutuksen ystäville ja tukijoille, kiinnostavaa uutta lukuvuotta.